

Frie eller faste bønner i missionsforeninger og frimenigheder i Luthersk Mission

Birger Reuss Schmidt

Cand.theol., Menighedskonsulent i Luthersk Mission
brs@dml.dk

Resumé

I Luthersk Mission i Danmark har faste bønner – bortset fra Fadervor – stort set været fraværende i foreningens første 130 år. Derimod har der været et righoldigt bønsliv i den enkeltes andagt, i husandagten, som var en del af døgnrytmen og ved bedemødet. Ved ordinære møder har der også været bedt frie bønner, men deres rolle har været at indramme forkyndelsen. Artiklen redegør for, at der de seneste 20 år er sket en forandring, idet frimenighederne for det meste bruger den vejledende ritualbog, som LMs ledelse har udarbejdet. Nyt er menighedsbønnen, som rummer en fast del, der suppleres med forbøn for aktuelle og personlige bedeemner.

Keywords

Bønner – Luthersk Mission – Frimenigheder – vejledende ritualbog

Indledning

Perspektivet i denne artikel er begrænset til de seneste 40 år af LMs historie, dels fordi de ligger inden for min egen erfaringshorisont, dels fordi denne periode også indeholder frimenighedsdannelsen i LM. Frimenighedernes skifte fra den traditionelle mødeform til gudstjenesteformen har nemlig i ret stor grad fået betydning for brugen af faste bønner.

Jeg understreger, at artiklens iagttagelser udelukkende er mine egne og altså ikke bygger på nogen form for empirisk undersøgelse. Der vil derfor givetvis også kunne findes undtagelser for de tendenser, som jeg påpeger nedenfor.

Eksempler på fire traditionelle bønneaktiviteter

Bøn har historisk set fyldt meget i vækkelsesbevægelsen Luthersk Mission ved især disse fire lejligheder:

- I den enkeltes personlige andagt.
- I husandagten, som i mange hjem har været en ufravigelig del af døgnrytmen.
- Ved bedemødet, som især tidligere var et fast element i mødeprogrammet.
- Ved de ordinære offentlige møder.

Det er min vurdering, at de tre første bønneaktiviteter har været de væsentligste, og det er en vigtig baggrundsforståelse af emnet for denne artikel. Rygraden i LM'erens bønsliv har traditionelt set ikke været det offentlige møde, men derimod den personlige andagt, husandagten og de deciderede bedemøder.

Hovedfokus ved de ordinære, offentlige møder var og er i udpræget grad forkyndelsen af Guds ord. Tidligere bestod møderne som oftest udelukkende af en indledning, 4-5 sange og en prædiken, som var mødets suveræne centrum og hovedindhold. Nogle gange blev mødeformen dog også suppleret af orientering fra LMs internationale mission. Hertil kom - særligt i forbindelse med møderækkerne - det såkaldte "eftermøde", hvor det frie vidnesbyrd var i fokus.

Faste bønner var stort set ukendte

Når det gælder *de faste bønner*, så fyldte de i LMs første 130 år – altså frem til 1998 – kun meget lidt i LMs mødepraksis.

Ved de særlige bedemøder blev der kun bedt frie og ofte meget lange bønner. Tilsvarende gjaldt det samme ved husandagten og den personlige bøn, hvor den "frie" bøn dog ofte kunne udvikle sig til en remse med mere eller mindre faste bedemøder.

Ved de ordinære møder var bønnens funktion i stor udstrækning at indramme forkyndelsen af Guds ord ved både mødets og prædikens begyndelse og afslutning.

Af faste bønner blev stort set kun anvendt Fadervor, og det skete i givet fald almindeligvis som afslutning på en fri bøn. Dertil kommer også den variant af husandagten, som udgjordes af den vigtige aftenbøn med familiens børn. Her indgik meget ofte en fast godnatsang formet som en bøn som for eksempel *Nu lukker sig mit øje* eller *Jeg er træt og går til ro*.

Lægfolket i LM havde ikke stor forståelse for liturgisk tradition, herunder faste bønner. Den slags overlod man til Folkekirken og især den mere højkerkelige del af den. Den faste liturgi blev anset for at være ufolkelig, upersonlig og i nogen grad også et udtryk for åndelig fattigdom. Det personlige og levende gudsforhold måtte manifestere sig i frie og levende bønner.

Bønslivet i frimenighederne

I 1998 blev LMs første to frimenigheder stiftet. I dag er der 23 frimenigheder, som udgør cirka en fjerdedel af missionsforeningens samlede antal forsamlinger i form af *kredse*, som er den typiske LM-forsamling, *mødepladser*, som er de mindre forsamlinger og altså *frimenigheder*. Medlemsmæssigt udgør frimenighederne dog nok omkring en tredjedel af foreningen.

Mens kredse og mødepladser har det ordinære, offentlige *møde* som sin hovedsamling, har frimenighederne *gudstjenesten*. LMs ledelse har udarbejdet en vejledende ritualbog,¹ som også indeholder et forslag til liturgi for gudstjenesten, og den har mange frimenigheder taget til sig. Men liturgien er netop kun vejledende og frimenighederne står derfor frit. For en del frimenigheder har visionen for frimenighedsgudstjenesten været at forene det bedste fra henholdsvis missionshusmødet og folkekirkegudstjenesteform, og det har man gjort på forskellig måde.

I forhold til *mødet* er frimenighedens *gudstjeneste* derfor også kendetegnet af et markant stærkere og mere differentieret indhold af bøn og især af faste bønner.

Bøn og sakramenteforvaltning

Det handler naturligvis om bønnerne i forbindelse med sakramenteforvaltningen af dåb og nadver. I praksis vil det især være i forbindelse med nadverfejring, som i mange frimenigheder finder sted stort set hver uge.

Nadverritualet varierer noget i frimenighederne, men de fleste ligger tæt på forslaget i den vejledende ritualhåndbog, som indeholder blandt andet lovprisning, nadverbøn og indstiftelsesord fra Folkekirkenes enkle ritualmuligheder. Nogle frimenigheder har benyttet sig af den frihed, der ligger i, at ritualet kun er vejledende og derfor moderniseret formuleringerne nogle steder.

Det vejledende dåbsritual ligger også tæt op ad Folkekirkenes ritual. Erklæringen efter dåben (*Den almægtige Gud, vor Herre Jesu Kristi Fader, som nu har genfødt dig ved vand og Helligånden og skænket dig syndernes forladelse...*) er dog ændret til: *Den almægtige Gud, vor Herre Jesu Kristi Fader, som nu ved badet til genfødelse og fornyelse ved Helligånden har skænket dig syndernes forladelse...*

Også i dette tilfælde er der en del frimenigheder, der har valgt alternative formuleringer. Den vejledende ritualbog indeholder også et alternativt dåbsritual, som dog vist ikke benyttes.

Indførelse af menighedsbøn

Forvaltningen af dåb og nadver har altså givet de faste bønner en ny styrke i LM, og det gælder også indførelsen af en egentlig kirkebøn, som praktiseres i de fleste frimenigheder. Menighedsbønnen er i de fleste tilfælde en fast bøn, som suppleres med muligheden for at tilføje aktuelle og eventuelt

---

¹ http://www.dlm.dk/sites/default/files/files/Om_os/2006_vejledende_liturgihandbog.pdf

personlige bedeemner. I mange frimenigheder indledes menighedsbønnen således med, at gudstjenestelederen spørger, om der er nogle, der har bedeemner, der skal tages med i bønne.

Menighedsbønnens faste del er udarbejdet lokalt, og det er tydeligt, at frimenighederne også her lader sig inspirere af hinanden. Denne del vil også typisk blive nyformuleret med jævne mellemrum.

Når menighedsbønnen således ofte består af både en længere fast og en kortere fri del, er det et godt udtryk for visionen om, at en frimenighedsgudstjeneste ikke bare skal være en kopi af folkekirkens gudstjeneste, men ideelt set en mellemting mellem den folkekirkelige gudstjeneste med dens meget faste form og missionshusmødet med dets – i hvert fald principielt - mere frie form.

De folkekirkelige ind- og udgangsbønner bliver normalt ikke brugt i LMs frimenigheder. Typisk vil gudstjenestelederen bede en fri bøn ved gudstjenestens begyndelse, og der vil ikke være nogen udgangsbøn.

Personlig forbøn

De ”frie” bedeemner under menighedsbønnen har ofte mere personlig karakter, men det er ikke kun i forbindelse med menighedsbønnen, at der gives mulighed for personlig forbøn. En del frimenigheder tilbyder jævnligt mulighed for personlig forbøn på tomandshånd ofte i forbindelse med nadveren eller efter gudstjenesten eller ved egentlige forbønsmøder.

Forbøn for syge i forbindelse med sygesalvning er også en praksis, som i de seneste årtier har vundet et vist indpas i LM. I LMs vejledende ritualbog for frimenigheder er der således også et ritualforslag til denne handling. Salvning af syge praktiseres nok især i frimenighederne, men finder også sted i LMs kredse og mødepladser.

Behov for en bedevækkelse

De faste bønner har altså fra stort set at have været fraværende, fået en plads i frimenighederne og det samme har også den frie, personlige forbøn.

En lignende udvikling har i øvrigt fundet sted i en del af LMs traditionelle kredse, hvor man nogle steder også er begyndt at fejre nadver og/eller har indført en menighedsbøn og mulighed for forbøn. I hvor høj grad der her er tale om en afsmitning fra frimenighederne eller en parallel udvikling ”af egen drift” kan være vanskeligt at afgøre, men der er dog næppe nogen tvivl om, at oprettelsen af frimenigheder har haft en betydning her.

Så ser man isoleret på den fjerde bønneaktivitet i form af det/den ordinære offentlige møde/gudstjeneste, så har de faste bønner vundet indpas i LM i de seneste 20 år sammen med frimenighedsdannelsen efter at have været stort set fraværende i de første 130 år af foreningens levetid.

Det er derimod mit klare indtryk, at bønslivet på de tre andre – og historisk set vigtigste bønneaktiviteter – er aftagende. I en travl hverdag er der mange, der ikke magter at holde hverken personlig andagt eller husandagt, og bedemøderne fylder ikke meget i mødeprogrammerne. Her er der ikke forskel på folkekirke-LM og frimenighederne og næppe heller fra den generelle udvikling blandt Guds folk i Danmark mere generelt. Fælles for os alle er, at vi har behov for en bønsvækkelse.